

Sygn. akt III AUa 153/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 czerwca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska (spr.)
Sędziowie:	SSA Anna Polak SSO del. Gabriela Horodnicka - Stelmaszczuk
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 19 czerwca 2018 r. w Szczecinie

sprawy W. C. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o wysokość kapitału początkowego

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 24 stycznia 2018 r. sygn. akt VI U 616/17

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gorzowie Wlkp. VI Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

SSA Anna Polak SSA Urszula Iwanowska del. SSO Gabriela Horodnicka-

Stelmaszczuk

Sygn. akt III AUa 153/18

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 13 września 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. ponownie ustalił W. C. (1) kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999 r. dokonując jego zmiany i ustalając jego wartość na 183.997,33 zł przy wskaźniku wysokości podstawy wymiaru 163,53% w odpowiedzi na wniosek ubezpieczonego o emeryturę i koniecznością weryfikacji kapitału początkowego. Organ rentowy nie uwzględnił przy ponownym ustaleniu kapitału początkowego wynagrodzeń: za 1984 r. w kwocie 48.750 zł, za 1985 r. w kwocie 41.520 zł, za 1987 r. w kwocie 42.700 zł, za 1988 r. w kwocie 16.500 zł, za 1989 r. w kwocie 226.310 zł z uwagi na nieczytelność składnika na karcie wynagrodzeń; za 1981 r.

w kwocie 2.115 zł, za 1982 r. w kwocie 2.331 zł, ponieważ od tego składnika nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne; za 1983 r. w kwocie 18.000 zł, za 1984 r. w kwocie 20.898 zł z tytułu trzynastki, ponieważ nie było obowiązku opłacania składek z tego tytułu.

W odwołaniu od powyższej decyzji W. C. (1) wniósł o ustalenie wskaźnika podstawy wymiaru jaki został przyjęty do obliczenia kapitału początkowego w decyzji z dnia 14 lipca 2003 r.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie podtrzymując argumentację przytoczoną w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 24 stycznia 2018 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił wysokość kapitału początkowego ubezpieczonego W. C. (1) na kwotę 190.593,37 zł ze wskaźnikiem wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego w wysokości 171,67%.

Powyższe orzeczenie Sąd Okręgowy oparł o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

W. C. (2) urodził się w dniu (...)

Decyzją z dnia 14 lipca 2003 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. ustalił wartość kapitału początkowego ubezpieczonego na dzień 1 stycznia 1999 r. w wysokości 190.593,37 zł, przy wskaźniku wysokości podstawy wymiaru w wysokości 171,67%. Podstawą obliczenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego były dokumenty w postaci zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu z dnia 4 grudnia 2002 r., z dnia 12 listopada 2002 r. i z dnia 29 listopada 2002 r. obejmujące lata 1978-1982, 1982-1984 i rok 1990 złożone dnia 29 stycznia 2003 r. oraz karty wynagrodzeń za okres 1983-1989 złożone pismem z dnia 28 października 2002 r. (z datą wpływu 29 stycznia 2003 r.).

Następnie decyzją z dnia 13 września 2017 r. organ rentowy z urzędu ponownie ustalił kapitał początkowy ubezpieczonego na dzień 1 stycznia 1999 r. na kwotę 183.997,33 zł, a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru w wysokości 163,53%. Podstawą zmian w wartości kapitału początkowego zaskarżonej decyzji była ponowna ocena dokumentów złożonych do akt organu w postaci: zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu z dnia 4 grudnia 2002 r. i z dnia 12 listopada 2002 r. obejmujące lata 1978-1982, 1982-1984 oraz karty wynagrodzeń za okres 1983-1989.

Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne ubezpieczonego P. T. wносиła:

- w roku 1981 - 69.210 zł, a wskaźnik roku 75,01%
- w roku 1982 - 287.386 zł, a wskaźnik roku 205,91%
- w roku 1983 - 440.241 zł, a wskaźnik roku 253,45%
- w roku 1984 - 372.741 zł, a wskaźnik roku 184,47%
- w roku 1985 - 487.551 zł, a wskaźnik roku 203,10%
- w roku 1986 - 606.399 zł, a wskaźnik roku 209,73%
- w roku 1987 - 736.499 zł, a wskaźnik roku 210,30%
- w roku 1988 - 894.369 zł, a wskaźnik roku 140,39%
- w roku 1989 - 2.766.993 zł, a wskaźnik roku 111,52%
- w roku 1990 - 15.168.786 zł, a wskaźnik roku 122,77%.

Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne wynosi 171,67%.

Po ustaleniu powyższego stanu faktycznego oraz na podstawie art. 175 ust. 1, 3 i 4, art. 114 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (powoływana dalej jako: ustawa emerytalna), Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie zasługiwało na uwzględnienie w części.

Jednocześnie sąd pierwszej instancji miał na uwadze, że w orzecznictwie wskazuje się, iż nieprzedstawienie nowych dowodów lub nieujawnienie okoliczności, z których wynika, że wysokość świadczenia została zawyżona nie daje podstaw do „wznowienia postępowania” w trybie art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 16 października 2013 r., III AUa 214/13). Innymi słowy organ rentowy nie ma podstawy prawnej do zmiany decyzji, jeżeli dysponuje tym samym materiałem dowodowym (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 28 kwietnia 2016 r., III AUa 15/16). Przesłanką zastosowania wyżej powołanego art. 114 ust. 1 jest przedłożenie nowych dowodów i ujawnienie okoliczności istniejących przed wydaniem tej decyzji. Przy czym ujawnienie musi dotyczyć okoliczności nieznanymi dotychczas organowi (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 sierpnia 1989 r., II UKN 231/99). Zaś w uchwale z dnia 5 czerwca 2003 r., III UZP 5/03 Sąd Najwyższy stwierdził, że odmienna ocena dowodów dołączonych do wniosku o świadczenie przeprowadzona przez organ rentowy po uprawomocnieniu się decyzji przyznającej świadczenie, nie jest okolicznością uzasadniającą wszczęcie z urzędu postępowania o ponowne ustalenie prawa do świadczenia na podstawie art. 114 ust. 1 cyt. ustawy.

Sąd Okręgowy podzielając powyższe poglądy wskazał, że zachowały one aktualności po zmianie treści art. 114 ustawy emerytalnej od 18 kwietnia 2017 r.

Następnie sąd pierwszej instancji podkreślił, że organ rentowy na skutek odmiennej oceny dowodów dokonał ponownego ustalenia kapitału początkowego ubezpieczonego. Przy czym sam organ przyznał, że zmiana kapitału początkowego wynikała z oceny, iż niektóre ze składników wynagrodzeń ubezpieczonego nie podlegały obowiązkowi zapłaty składek na ubezpieczenia społeczne lub nie jest znany tytuł z jakiego zostały wypłacone.

Zatem w ocenie Sądu Okręgowego należało przyjąć, że nie zostały w sprawie przedłożone nowe dowody, ani nie ujawniły się okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji, a nieznanymi organowi rentowemu. Organ również nie przywołał pozostałych przesłanek z art. 114 ustawy emerytalnej, które umożliwiałyby ponowne ustalenie wartości kapitału początkowego.

Dalej sąd pierwszej instancji podkreślił, że do weryfikacji kapitału początkowego w oparciu o dowody złożone przed prawomocną decyzją ustalającą kapitał początkowy nie służy art. 114 ust. 1 f) pkt 2, bowiem odnosi się on jedynie do ram czasowych, w jakich może dojść do uchylecia lub zmiany decyzji ujętych w ust. 1e i nie zmienia przesłanek z ust. 1. Zatem, zdaniem sądu meriti, w zaistniałej sytuacji art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej nie mógł znaleźć zastosowania, a w konsekwencji organ nie mógł dokonać z urzędu ponownego ustalenia kapitału początkowego ubezpieczonego.

Tym samym Sąd Okręgowy ustalił wartość kapitału początkowego opierając się na prawomocnej decyzji z dnia 14 lipca 2003 r. i przyjętej wówczas wysokości podstawy wymiaru za lata 1981-1990 oraz wwpw w wysokości 171,67%.

Reasumując sąd pierwszej instancji uznał, że wobec nieprzedłożenia przez ubezpieczonego nowych dowodów, ani nie ujawnienia się okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji, a nieznanymi organowi rentowemu, czy też innych przyczyn ujętych w art. 114 ustawy emerytalnej, nie zachodziły podstawy do ponownego ustalenia kapitału początkowego ubezpieczonego.

Mając na uwadze powyższe, sąd stosownie do art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżone decyzje i orzekając jak w wyroku.

Z powyższym wyrok Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim w całości nie zgodził się Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który w wywiedzionej apelacji zarzucił mu:

- naruszenie przez błędną wykładnię art. 114 ust. 1 pkt 6, art. 114 ust. 1 f) pkt 2. art. 114 ust. 1 e) pkt 3 ustawy emerytalnej poprzez przyjęcie, że brak jest podstaw do zastosowania tych przepisów w celu wydania decyzji o ponownym ustaleniu kapitału początkowego i ustalenia prawidłowej wysokości kapitału początkowego oraz wskaźnika wysokości podstawy

wymiaru kapitału początkowego w przypadku, gdy pierwotnie wydana decyzja w tym przedmiocie ustalała te wartości w wysokości nieprawidłowej,

- naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. w stopniu mającym istotny wpływ na wynik sprawy, poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, a w konsekwencji poczynienie także błędnych ustaleń faktycznych, że prawidłowa wysokość kapitału początkowego ubezpieczonego wynosi 190.593,37 zł, a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego wynosi 171,67%.

Wskazując na powyższe apelujący wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania ubezpieczonego,

- zasądzenie kosztów procesu wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych

ewentualnie:

- uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu apelujący między innymi wskazał, że zmieniona przez sąd pierwszej instancji decyzja została wydana w czasie, gdy ubezpieczony nie miał jeszcze prawa do emerytury (ubezpieczony urodził się w dniu (...)). Zatem, w tym stanie rzeczy w sprawie zaistniała przesłanka do zmiany decyzji zawierającej nieprawidłowe obliczenie kapitału początkowego, gdyż przede wszystkim kapitał początkowy nie został uwzględniony do obliczania wysokości emerytury ustalonej prawomocną decyzją, bo decyzja taka nie mogła być jeszcze wydana. Zdaniem apelującego w takim też przypadku nie stosuje się ograniczeń czasowych w wymiarze 3 lat licząc od wydania - uprawomocnienia się pierwotnej decyzji o ustaleniu kapitału początkowego (decyzja ta została wydana w dniu 14 lipca 2003 r.). Tym samym, jeżeli przy wydawaniu decyzji z dnia 14 lipca 2003 r. w sprawie ustalenia kapitału początkowego, organ rentowy uwzględnił niesłusznie wyżej wskazane dochody ubezpieczonego, co spowodowało zawyżenie wysokości kapitału początkowego oraz wskaźnika wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego, to po myśli wskazanych przepisów, obowiązkiem organu rentowego było dokonanie stosownej korekty wyliczeń. Korekty tej organ rentowy dokonał decyzją z dnia 13 września 2017 r. Dokonując zmiany tej decyzji, sąd pierwszej instancji uczynił to wbrew wskazanym wyżej przepisom ustawy emerytalnej.

W ocenie apelującego gdyby sąd pierwszej instancji poprawnie, po myśli art. 233 § 1 k.p.c. ocenił zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, to powinien odwołanie ubezpieczonego oddalić, gdyż z dowodów zgromadzonych w sprawie wynika, że kapitał początkowy oraz wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego powinny być ustalone w wysokościach wynikających z niesłusznie zmienionej przez sąd pierwszej instancji decyzji organu rentowego z dnia 13 września 2017 r.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje:

Apelacja okazała się uzasadniona.

Na skutek wydania zaskarżonego wyroku w sprawie sąd pierwszej instancji nie dokonał oceny czy kwoty wynagrodzeń przyjętych przez organ rentowy do ustalenia kapitału początkowego W. C. (1) w decyzji z dnia 13 września 2017 r., zmienionej w zakresie uzasadnienia decyzją z dnia 18 października 2017 r., zostały ustalone w prawidłowej wysokości czy też nie.

Sądowi Okręgowym nie przyjął do wiadomości faktu zmiany treści art. 114 ustawy emerytalnej, która w ust. 1 f) pkt. 2 wprost dotyczy możliwości zmiany z urzędu przez organ rentowy decyzji ustalającej kapitał początkowy pod warunkiem, że nie nastąpiło jeszcze przyznanie świadczenia przy uwzględnieniu prawomocnej decyzji.

Taka sytuacja ma miejsce w niniejszej sprawie, bowiem pierwszą decyzję o ustaleniu wysokości kapitału początkowego dla ubezpieczonego organ rentowy wydał w dniu 14 lipca 2003 r. i decyzja ta bezsporne była decyzją prawomocną. Następnie w dniu 13 września 2017 r. organ rentowy z urzędu (na podstawie tych samych dokumentów) wydał decyzję o ponownym ustaleniu kapitału początkowego W. C. (1), która jest decyzją mniej korzystną dla ubezpieczonego. Do dnia wydania decyzji z dnia 13 września 2017 r. organ rentowy nie wydał decyzji ustalającej dla ubezpieczonego prawo do świadczenia z ubezpieczenia społecznego, dla wysokości którego podstawą byłaby decyzja z dnia 14 lipca 2003 r.

Zatem stanowisko wypracowane w orzecznictwie na podstawie art. 114 ust. 1 i 1a ustawy emerytalnej, które sąd odwoławczy podziela, nie ma zastosowania w niniejszej sprawie z uwagi na oparcie zaskarżonej decyzji o przepis art. 114 ust. 1f pkt. 2 ustawy emerytalnej w brzmieniu obowiązującym od dnia 18 kwietnia 2017 r. Przepis ten wprost stanowi, że nie ma ograniczeń czasowych określonych w art. 114 ust. 1e, jeżeli uchyleniu lub zmianie podlega decyzja o ustaleniu kapitału początkowego, który nie został uwzględniony do obliczania wysokości emerytury ustalonej prawomocną decyzją.

Ponieważ sąd pierwszej instancji nie przeprowadził postępowania i nie rozpoznał merytorycznie sprawy (nie rozpoznał istoty sprawy) uznając za niedopuszczalne wydanie zaskarżonej decyzji przez organ rentowy z urzędu i wobec przedstawionego wyżej stanowiska sądu odwoławczego, sprawa podlega merytorycznemu rozpoznaniu, a więc ustaleniu czy składniki wynagrodzenia wypłacone ubezpieczonemu w spornych okresach podlegały oskładkowaniu, a tym samym podlegają także uwzględnieniu przy ustalaniu wysokości kapitału początkowego W. C. (1).

Uwzględniając powyższe Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gorzowie Wielkopolskim., na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy w części obejmującej ustalenia faktyczne wskazał dane, które miały dotyczyć P. T., tj. osoby nie objętej tym postępowaniem, a w rozważaniach uznał odwołanie za uzasadnione w części podczas, gdy w sentencji tego wyroku nie zawarł rozstrzygnięcia o oddaleniu tego odwołania w jakiegokolwiek części. Takie stwierdzenie nie wynika także z dalszej części sporządzonego uzasadnienia. Zatem sąd pierwszej instancji winien przykładać większą do prawidłowości sporządzonego uzasadnienia.

SSA Anna Polak SSA Urszula Iwanowska del. SSO Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk